

NEDERLANDS

Taalsysteem en taalgebruik

KO <i>TE BEREIKEN OP POPULATIE NIVEAU</i>			L4 De leerlingen kennen 1.4.1 woordvorming: samenstellingen, afleidingen. 1.4.2 basisprincipes van betekenisrelaties: synoniemen, antoniemen en trappen van vergelijking. 1.4.3 figuurlijk taalgebruik. 1.4.9 woorden: • woordvorming: enkelvoud, meervoud en verbuiging, vervoeging, samenstelling, afleiding; • woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, lidwoord, telwoord, voorzetsel, voegwoord, werkwoord; • werkwoordstijden: tegenwoordige tijd, verleden tijd 1.4.14 de termen jongerentaal en vaktaal. De leerlingen kunnen 1.4.4 woorden genuanceerd en gepast inzetten. 1.4.5 aangeboden school-, instructie- en vaktaal hanteren in de vakdisciplines. 1.4.6 nieuwe woordbetekenissen en -relaties achterhalen uit gesproken en geschreven contexten door gebruik te maken van woordleerstrategieën: • om verduidelijking vragen; • belang van het woord in de tekst nagaan; • vergelijken met een bekend woord; • de context inzetten; • de woordopbouw analyseren. 1.4.17 basisverschillen tussen formele en informele taal verwoorden.			L6 De leerling kent 1.4.1 basisprincipes van betekenisrelaties: hyponiemen. 1.4.7 woorden: grondwoord, voorvoegsel, achtervoegsel, verkleinwoord, stam, uitgang, infinitief. De leerling kan 1.4.2 formeel en informeel taalgebruik conform de context inzetten. 1.4.3 woorden genuanceerd en gepast inzetten met steeds hogere abstractiegraad en figuurlijk taalgebruik. 1.4.4 actief op zoek gaan naar nieuwe woordbetekenissen en -relaties door gebruik te maken van woordleerstrategieën: • vreemdtaalkennis inzetten; • hulpbron inzetten.								
Woordenschat														
Woordenschatkennis														
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12

2

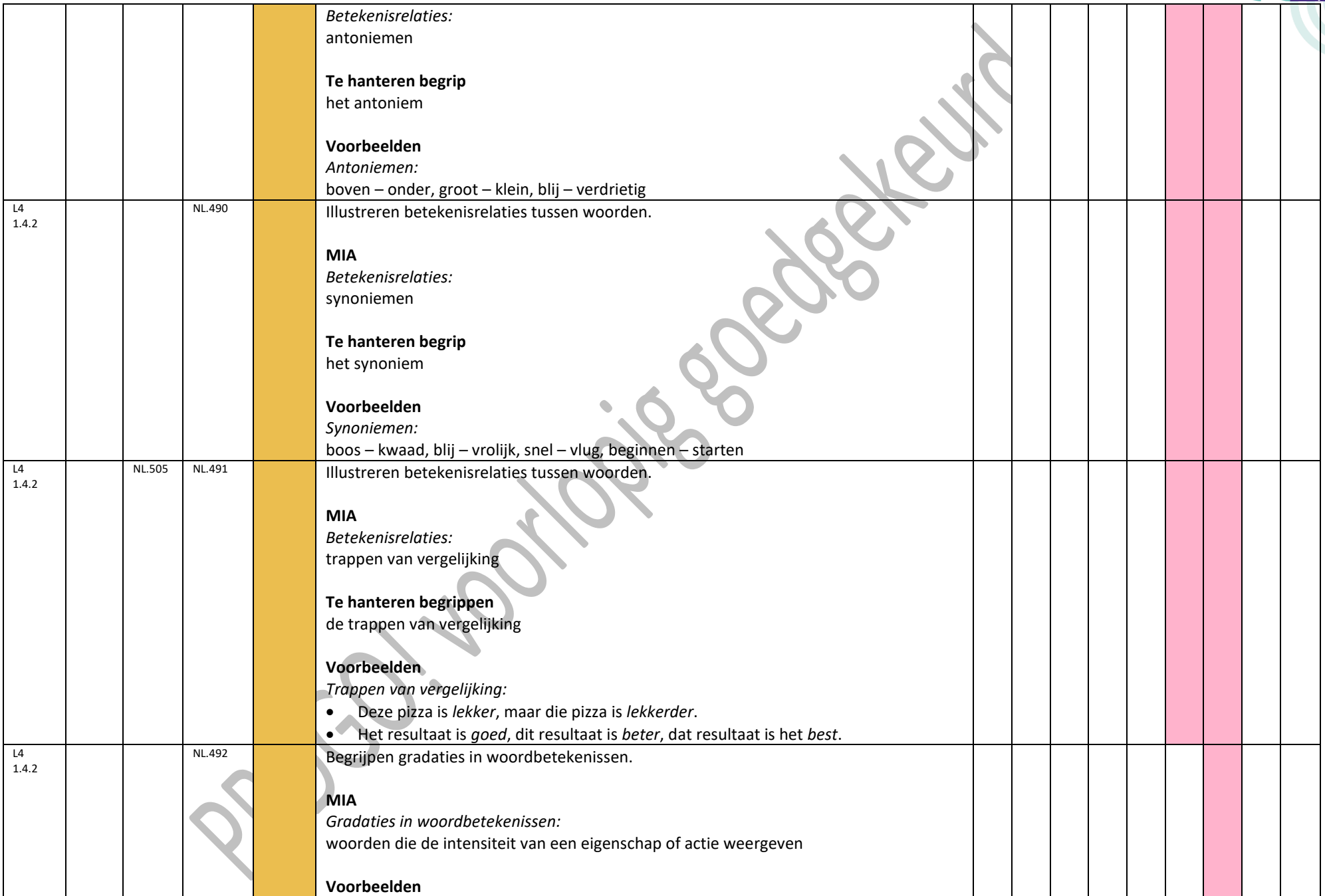
3

[illegible]

[illegible]

					- hulpbron inzetten - vreemdetalenkennis inzetten															
L4 1.4.6 L6 1.4.4	NL.027	LL.069	NL.481		Gebruiken verklarende woordenlijsten en woordenboeken om de betekenis van woorden te achterhalen.															
L4 1.4.6 L6 1.4.4		LL.069	NL.482		Zetten woordleerstrategieën actief in op zoek naar nieuwe woordbetekenissen en relaties.															
KO 1.4.3			NL.483		Passen woordleerstrategieën toe*. <i>* onder begeleiding</i>															
L4 1.4.6 L6 1.4.4		LL.069	NL.484		Passen woordleerstrategieën toe. MIA <i>Toepassen:</i> - Om nieuwe woordbetekenissen en relaties te achterhalen uit gesproken context. - Om nieuwe woordbetekenissen en relaties te achterhalen uit geschreven context.															
Betekenenissen van woorden																				
MD/G O!	🚩	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12						
					Betekenisrelaties															
KO 1.4.1			NL.485		Herkennen betekenisrelaties tussen woorden. MIA <i>Betekenisrelaties:</i> - categorie en exemplaar (hyperoniem- hyponiem) - eenvoudige synoniemen - eenvoudige tegenstellingen (antoniemen) - veel gebruikte trappen van vergelijking Voorbeelden <i>Betekenisrelaties: categorie en exemplaar:</i> - Een <i>appel</i> (exemplaar) is een stuk <i>fruit</i> (categorie). - Het <i>kleurpotlood</i> (exemplaar) is <i>tekengerief</i> (categorie). <i>Betekenisrelaties: eenvoudige synoniemen</i> Mijn mama rijdt met <i>de wagen</i> ; mijn mama rijdt met <i>de auto</i> . <i>Betekenisrelaties: eenvoudige tegenstellingen</i> Ik ben <i>groot</i> , mijn zus is <i>klein</i> .															

PBD-GO!

[illegible]

					- De kinderen beluisteren een interview met een bekend persoon. Als antwoord op een vraag van de interviewer antwoordt de persoon: ‘Dat is de hamvraag.’ De leerkracht verduidelijkt dat de ‘hamvraag’ de vraag is waar het allemaal om draait. - In een aflevering van het jeugdjournaal zegt de sportjournalist dat de atleet ‘de handdoek in de ring gooit’. De meester legt uit dat dit spreekwoord betekent dat de atleet het opgeeft en niet verder deelneemt aan de wedstrijd. - In de tekst lezen de kinderen dat het hoofdpersonage ‘groen’ is. De leerkracht legt uit dat ‘groen’ meerdere betekenissen kan hebben. Groen is letterlijk een kleur. Maar het kan figuurlijk als betekenis jong of milieubewust hebben. - Aan het einde van het verhaal leest Timon: ‘na regen komt zonneschijn’. Hij zoekt het spreekwoord op in het online spreekwoordenboek en komt te weten dat het betekent dat na alle tegenslag alles weer goed komt.												
L4 1.4.3 L6 1.4.3			NL.500		Reflecteren over de figuurlijke betekenis van woorden en woordgroepen. MIA <i>Reflecteren:</i> - met elkaar - in verschillende lees- en luistercontexten												
Woordvorming																	
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12			
L4 1.4.1	NL.032 NL.514		NL.501		Herkennen samenstellingen. Voorbeeld <i>Samenstellingen:</i> De leerkracht toont verschillende soorten ballen en zegt daarbij het woord ‘bal’. ‘Hoe weten jullie nu welke bal ik bedoel?’ De kinderen merken wellicht op dat er een voetbal, een tennisbal en een basketbal liggen. De leerkracht modelleert dat je een basketbal kan aanduiden door niet alleen ‘bal’ te zeggen, maar er het woorddeel ‘basket’ aan toe te voegen: ‘Wanneer ik een ander deel aan het woord bal toevoeg weet ik welke bal het precies is, de basket-bal!’ Samen met de kleuters ontdekt de leerkracht dat er nog andere delen aan het woord ‘bal’ kunnen toegevoegd worden om precies te kunnen zeggen over welke bal het gaat.												
L4 1.4.1 L4 1.4.9			NL.502		Herkennen samenstellingen. Te hanteren begrip de samenstelling Voorbeelden <i>Samenstellingen:</i>												

					met steeds hogere abstractiegraad en figuurlijk taalgebruik											
L4 1.4.9	NL.191 NL.192		NL.508		Herkennen het getal van zelfstandige naamwoorden. MIA <i>Getal:</i> • enkelvoud • meervoud Te hanteren begrippen het enkelvoud, het meervoud											
L4 1.4.9	NL.197 NL.199 NL.201 NL.202 NL.204		NL.509		Herkennen in lees- en schrijfsituaties de vervoeging van een werkwoord. MIA <i>Vervoeging werkwoord:</i> • eerste persoon enkelvoud en meervoud (ik en wij) • tweede persoon enkelvoud en meervoud (jij, u en jullie) • derde persoon enkelvoud en meervoud (hij, zij, het en zij) Te hanteren begrip de vervoeging											
Formeel en informeel taalgebruik																
MD/G O!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12		
L4 1.4.17	NL.362		NL.510		Verwoorden basisverschillen tussen formele en informele taal. Te hanteren begrippen formeel taalgebruik, informeel taalgebruik Voorbeelden <i>Formele en informele taal:</i> • formeel: Een onbekende volwassene in een interview aanspreken met 'U'. • informeel: Jongerentaal gebruiken om een spannende anekdote aan vrienden te vertellen.											
L6 1.4.2	NL.364 NL.455		NL.511		Duiden formele en informele taal. Te hanteren begrippen formeel taalgebruik, informeel taalgebruik											
L4 1.4.17 L6 1.4.2			NL.512		Zetten hun kennis over formele en informele taal in overeenstemming met de context in.											

KO De kleuters kennen 1.4.4 woord, woorddeel, klankgroep, rijm, klank, letter. De kleuters kunnen 1.4.5 basiselementen van het taalsysteem toepassen in taal(spel): klanken, klankgroepen, rijm, letter- en cijfersymbolen, klanktekenkoppeling, woorden.	L4 De leerlingen kennen 1.4.7 klanken: korte, lange, tweetekensklankers, medeklinkers en uitspraak. 1.4.8 spelling: - klanktekenkoppeling, letters, alfabetisch principe; - interpunctietekens: punt, vraagteken, uitroepeteken, komma, dubbele punt, spatie. 1.4.9 woorden: - woordvorming: enkelvoud, meervoud en verbuiging, vervoeging, samenstelling, afleiding; - woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, lidwoord, telwoord, voorzetsel, voegwoord, werkwoord; - werkwoordstijden: tegenwoordige tijd, verleden tijd. 1.4.10 zinnen en zinsdelen: - zin, onderwerp, persoonsvorm, zinsdeel, gezegde; - soorten zinnen: mededelende zin, vragende zin, uitroepende zin. De leerlingen kunnen 1.4.11 inzichten in het taalsysteem toepassen en erover reflecteren.	L6 De leerling kent 1.4.5 spelling: - interpunctietekens: dubbele aanhalingstekens, haakjes; - woordtekens: trema, koppelteken, apostrof, accent, soorten afkortingen. 1.4.6 woorden: - woordsoorten: voornaamwoord; - werkwoordtijden: toekomstige tijd, voltooid deelwoord. 1.4.7 woorden: grondwoord, voorvoegsel, achtervoegsel, verkleinwoord, stam, uitgang, infinitief. 1.4.8 zinnen en zinsdelen: - meewerkend en lijdend voorwerp; - naamwoordelijk en werkwoordelijk gezegde; - soorten zinnen: enkelvoudige en samengestelde zinnen, ontkennende zin; - gebiedende wijs. De leerling kan 1.4.9 inzichten in het taalsysteem toepassen en erover reflecteren.
---	---	---

Taalsysteem (klanken, interpunctietekens en woordtekens, grammatica)

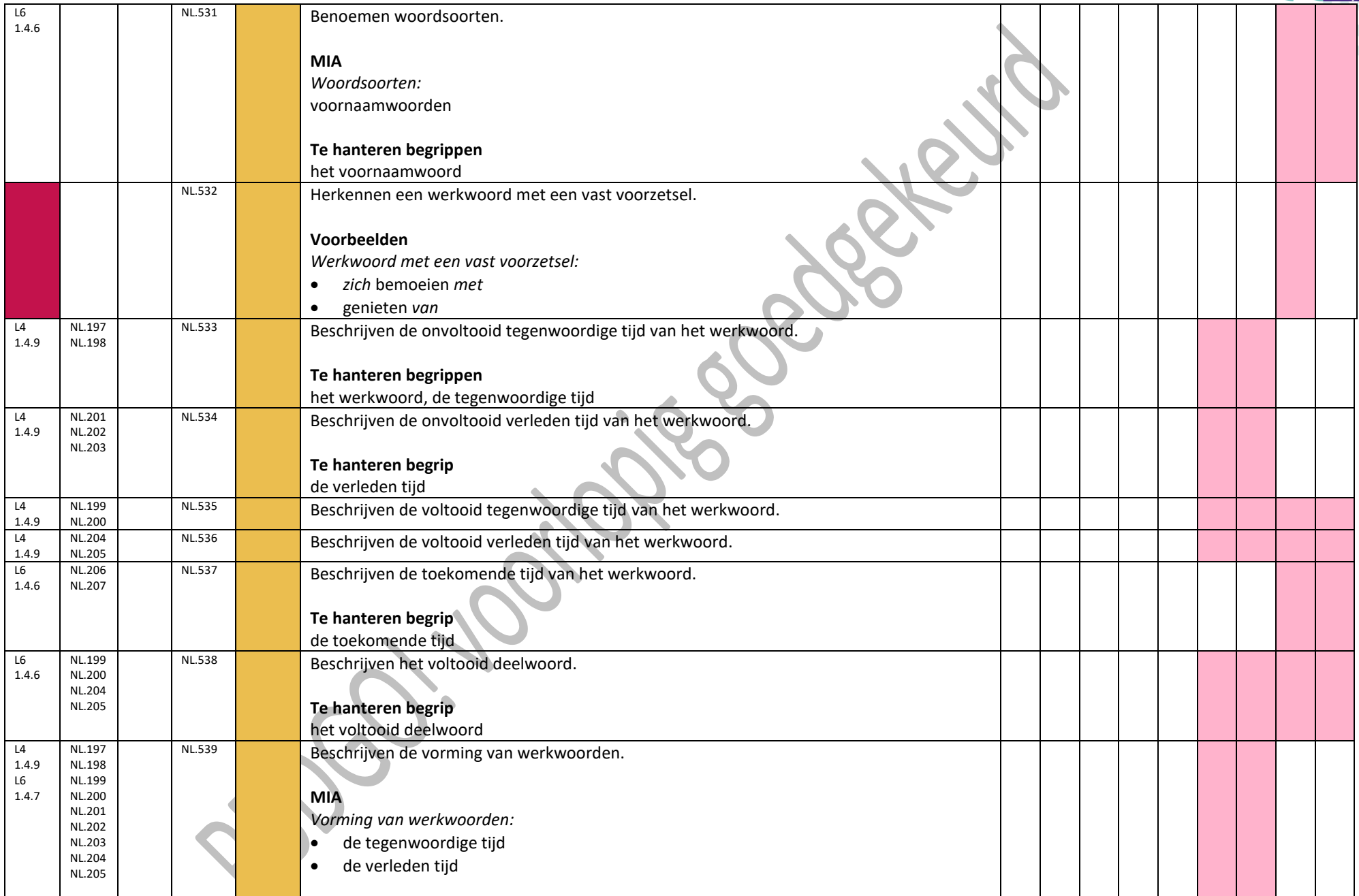
Klanken

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.4.4		NL.002	NL.513		Illustreren rijm in verschillende contexten. MIA <i>In verschillende contexten:</i> rijmpje, raadsel, liederen Te hanteren begrippen het rijm, rijmen									
KO 1.4.4	NL.005 NL.014 NL.021		NL.514		Illustreren de woordopbouw van klank tot woord.									

		MIA <i>Interpunctietekens en hoofdletters:</i> • de kleine letter • de hoofdletter • het punt		
L.519		Benoemen hoofdletters in een gelezen tekst. Te hanteren begrippen de kleine letter, de hoofdletter		
L.520		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> het punt Te hanteren begrippen het leesteken, het punt		
L.521		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> het uitroepteken, het vraagteken Te hanteren begrippen het uitroepteken, het vraagteken		
L.522		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> het dubbele punt, de komma		

					Te hanteren begrippen het dubbele punt, de komma												
L6 1.4.5	NL.240 NL.245		NL.523		Benoemen interpunctietekens in een tekst. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie <i>Interpunctietekens:</i> de dubbele aanhalingstekens, de haakjes Te hanteren begrippen de dubbele aanhalingstekens, de haakjes												
L4 1.4.8	NL.307	NL.17 0	NL.524		Benoemen de witruimte tussen woorden als spatie. MIA <i>Benoemen:</i> Inclusief functie Te hanteren begrippen de spatie												
L4 1.4.8	NL.307	NL.17 1	NL.525		Benoemen de kantlijn op gelijnd papier. MIA <i>Benoemen:</i> inclusief functie Te hanteren begrippen de kantlijn												
L6 1.4.5	NL.232 NL.233 NL.241		NL.526		Benoemen woordtekens. MIA <i>Woordtekens:</i> het trema, het koppelteken, de apostrof, het accent, soorten afkortingen Te hanteren begrippen het trema, het koppelteken, de apostrof, het accent, de afkorting												
Grammatica: woordsoorten en werkwoorden																	
MD/ GO!	■	∞	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5- 4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9- 10	10- 11	11- 12			

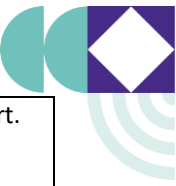
					Te hanteren begrippen de stam, de uitgang, de infinitief, de vervoeging												
L6 1.4.6 L6 1.4.8	NL.206 NL.207		NL.540		Beschrijven de vorming van werkwoordsvormen. MIA <i>Werkwoordsvormen:</i> - de toekomstige tijd - de gebiedende wijs												
L4 1.4.9 L4 1.4.11 L6 1.4.6 L6 1.4.9			NL.541		Analysen woorden. MIA <i>Woorden:</i> - woordvorming - woordsoorten - werkwoorden												
Grammatica: zinnen en zinsdelen																	
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12			
L4 1.4.10	NL.246 NL.287 NL.382		NL.542		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - de mededelende zin, de vragende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrippen de zin, de mededelende zin												
L4 1.4.10	NL.247 NL.287 NL.288 NL.368 NL.383		NL.543		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Zinnen:</i> - de mededelende zin, de vragende zin, de uitroepende zin <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin												

					Te hanteren begrippen de mededelende zin, de vragende zin, de uitroepende zin												
L6 1.4.8	NL.249 NL.369 NL.384		NL.544		Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen. MIA <i>Soorten zinnen:</i> - ontkennende zin - enkelvoudige en samengestelde zinnen <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrippen de ontkennende zin, de enkelvoudige zin, de samengestelde zin Beschrijven de structuur van verschillende soorten zinnen.												
L6 1.4.8	NL.249 NL.312 NL.369 NL.385		NL.545		MIA <i>Zinnen:</i> - Soorten zinnen: gebiedende wijs <i>Structuur:</i> - juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin Te hanteren begrip de gebiedende wijs												
	NL.012 NL.058 NL.378		NL.546		Herkennen dat zinnen uit woorden bestaan. Voorbeelden <i>Zinnen:</i> - Iemand trekt de startkaart met een prent van een poes en zegt: 'De poes'. De volgende trekt de kaart met een afbeelding van 'zitten' en zegt 'zit', de volgende trekt de kaart met een afbeelding van 'op', de laatste trekt de kaart met 'de stoel.' De leraar vraagt: Hoe is de volledige zin? "De poes zit op de stoel." De leraar vraagt vervolgens: "Hoe kunnen we deze zin "De poes zit op de stoel." nog langer maken?" "Hoor het woord in de zin": de leraar toont een prent van een hond en zegt: "Ik ga een paar zinnen zeggen. Als je het woord 'hond' in een zin hoort dan roep je 'waf'.												
L4 1.4.10			NL.547		Benoemen het onderwerp en de persoonsvorm in een zin. Te hanteren begrip												

				de zin, het onderwerp, de persoonsvorm															
				Voorbeelden <i>Onderwerp en persoonsvorm:</i> <i>Hij speelt</i> buiten. 'Speelt' is de persoonsvorm. 'Hij' is het onderwerp <i>Hugo kijkt</i> zijn werk grondig <i>na</i>. 'Kijkt ... na' is de persoonsvorm. 'Hugo' is het onderwerp.															
L4 1.4.10			NL548	Benoemen het gezegde in een zin. MIA <i>Gezegde:</i> - wat er gebeurt - wat iemand doet Te hanteren begrippen het gezegde, het zinsdeel															
L6 1.4.8			NL549	Benoemen het lijdend voorwerp in een zin. MIA <i>Lijdend voorwerp:</i> wat (of wie)? + gezegde + onderwerp Te hanteren begrip het lijdend voorwerp															
L6 1.4.8			NL550	Benoemen het meewerkend voorwerp in een zin. MIA <i>Meewerkend voorwerp:</i> aan/voor wie? + gezegde + onderwerp? Te hanteren begrip het meewerkend voorwerp															
L6 1.4.8			NL551	Benoemen het naamwoordelijk gezegde in een zin. MIA <i>Naamwoordelijk gezegde:</i> koppelwerkwoord + bijvoeglijk naamwoord of zelfstandig naamwoord dat iets over het onderwerp zegt Te hanteren begrip															

				het naamwoordelijk gezegde													
				Voorbeelden <i>Naamwoordelijk gezegde:</i> - Tom is gelukkig. 'Is gelukkig' is het naamwoordelijk gezegde. - Die foto lijkt nep. 'Lijkt nep' is het naamwoordelijk gezegde													
L6 1.4.8			NL552	Benoemen het werkwoordelijk gezegde in een zin. MIA <i>Werkwoordelijk gezegde:</i> alle werkwoorden in de zin die samen aangeven wat er gebeurt of wordt gedaan Te hanteren begrip het werkwoordelijk gezegde Voorbeelden <i>Werkwoordelijk gezegde</i> - Wij hebben een boek gelezen. 'hebben gelezen' is het werkwoordelijk gezegde. - Wat heb ik goed geslapen! 'heb geslapen' is het werkwoordelijk gezegde.													
L4 1.4.10 L4 1.4.11 L6 1.4.8 L6 1.4.9			NL553	Analyseren zinnen en zinsdelen.													

KO De kleuters weten 1.4.6 dat taal non-verbale en verbale elementen inhoudt. 1.4.7 dat er verschillende taalvariëteiten en verschillende talen zijn.	L4 De leerlingen kennen 1.4.12 enkele taalvariëteiten: dialect, Standaardnederlands. 1.4.13 - het communicatiemodel: zender, ontvanger, boodschap, kanaal; - basisregisters: formeel, informeel; - non-verbale communicatie: intonatie, mimiek, lichaamstaal. 1.4.14 de termen jongerentaal en vaktaal.	L6 De leerling kent 1.4.10 het uitgebreid communicatiemodel: doel, medium, effect. 1.4.11 taalvariëteiten: tussentaal, vreemde taal. De leerling weet 1.4.12 dat taal wordt beïnvloed door verschillende factoren: plaats en cultuur. 1.4.13 dat informatiebronnen veranderen doorheen de tijd: orale vertelcultuur, schrift, boekdrukkunst, radio, televisie, digitale media.
--	--	---

					De leerlingen weten 1.4.15 dat taal wordt beïnvloed door verschillende factoren: leeftijd en beroep van de gebruiker. 1.4.16 dat taal evolueert doorheen de tijd. De leerlingen kunnen 1.4.17 basisverschillen tussen formele en informele taal verwoorden. 1.1.2 accuraat en geautomatiseerd lezen (vlot lezen).	1.4.14 dat het Nederlands tot een taalfamilie behoort. 1.4.15 dat er vreemde talen zijn waarin dezelfde of andere schrifttekens worden gebruikt dan in het Nederlands.									
Taalgebruik en taalwetenschap															
MD /GO !			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5 -4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11 - 12	
KO 1.4.6	NL.319 NL.323 NL.364 NL.413 NL.439		NL.554		Begrijpen verbale en non-verbale elementen van taal. Voorbeelden <i>Non-verbale elementen:</i> - mimiek - lichaamstaal - intonatie										
L4 1.4.1 3	NL.360 NL.366 NL.414		NL.555		Beschrijven elementen van non-verbale communicatie. MIA <i>Non-verbale communicatie:</i> - mimiek - lichaamstaal - intonatie Te hanteren begrippen de intonatie, de mimiek, de lichaamstaal										
KO 1.4.6 L4 1.4.1 3			NL.556		Reflecteren over non-verbaal taalgebruik.										
KO 1.4.7			NL.557		Herkennen dat er verschillende talen en taalvariëteiten zijn.										
KO 1.4.7	NL.359		NL.558		Interpreteren verschillen bij de uitspraak van gelijkende klanken in verschillende talen en taalvariëteiten. Voorbeelden <i>Klanken in andere taalvariëteiten en talen:</i>										

[illegible]

[illegible]

NL.569		Beschrijven de invloed van plaats en cultuur op de boodschap. MIA <i>Plaats en cultuur:</i> • plaats • leefmilieu • tijdsgeest • normen en waarden • stereotypen en vooroordelen Voorbeelden <i>Invloed van plaats op de boodschap:</i> Als schrijver met een Oosterse achtergrond schrijft Nayan zijn verhaal dat zich afspeelt in Azië op een andere manier dan iemand die deze ervaring niet heeft. (plaats) <i>Invloed van cultuur op de boodschap:</i> Idris en Freya schrijven elk een gedicht over hun oma. Freya beschrijft haar oma als grappig, vergeetachtig en een beetje onhandig. Idris beschrijft zijn oma als een wijs persoon die goede raad geeft. De benadering van beide kinderen reflecteert de normen en waarden die in hun families gangbaar zijn ten aanzien van ouderen. Freya benadert haar oma als een oud persoon die eerder hulpbehoevend is. Idris benadert zijn oma als iemand met levenswijsheid, waar hij veel respect voor toont. (normen en waarden)			
NL.570		Reflecteren over beïnvloedende factoren bij de interpretatie van teksten.			
NL.571		Herkennen dat het Nederlands tot een taalfamilie behoort. Voorbeelden <i>Nederlandse taalfamilie:</i> • De leerkracht zegt 'Ich weiss es nicht', herhaalt dit een keer en vraagt de leerlingen of ze hebben verstaan wat hij net zei. Daarop vraagt hij hoe het zou komen dat ze de zin in het Duits toch min of meer begrepen hebben. De kinderen concluderen dat het			

